

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО**

**НЕРУБАЙСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ КОМПЛЕКС
«ШКОЛА-ГІМНАЗІЯ»**

**МОДЕРНІЗАЦІЯ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В
СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Одеса – 2022

УДК 371

ББК 74

Рекомендовано Вченою Радою
Державного закладу
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К.Д. УШИНСЬКОГО»
Протокол № 9 від 25 лютого 2022 р.

Рецензенти:

Доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної педагогіки
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського» Олексій Анатолійович Листопад

Доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки Одеського
національного університету імені І.І. Мечникова Ірина Петрівна Анненкова

Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти : збірник
наукових праць / редкол. О. Я. Чебикін та ін. Одеса: Університет
Ушинського, 2022. 190 с.

© Кафедра педагогіки
Університету Ушинського, 2022
© ЗЗСО І-ІІІ ступенів Нерубайський НВК «школа-гімназія»
Нерубайської сільської ради, 2022

Література

1. Айзікова Л. В. Соціокультурна підготовка вчителя в умовах формування загальноєвропейського культурного простору. *Сучасні технології викладання іноземних мов у професійній підготовці фахівців*: збірник наукових праць. Київ : Київський інститут туризму, економіки і права. 2000. С. 298–308.

2. Бирюк О. В. Методика формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів у навчанні читання англомовних публіцистичних текстів : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. пед. наук : 13.00.02. Київ. 233 с.

3. Голованчук Л. П. Навчання учнів основної загальноосвітньої школи культурно-країзнавчої компетентності на уроках англійської мови : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київський національний лінгвістичний університет, 2003. 340 с.

4. Крутенко О. В. Формування ключових компетентностей у учнів загальноосвітнього навчального закладу відповідно до вимог нових державних освітніх стандартів загальнокультурної компетентності : наук.-метод. посібник: Черкаси : ЧОПООП. 2014. 68 с.

5. Маслак Л. П. Проблеми підготовки спеціаліста в контексті євроінтеграційних процесів в Україні. *Модернізація вищої освіти в контексті євроінтеграційних процесів* : зб. наук. праць сучасн. Всеукр. методолог. семінару. Житомир: ЖДУ, 2007. С. 114–120.

6. Муравьева Н. Г. Понятие социокультурной компетенции в современной науке и образовательной практике. *Вестник Тюменского государственного университета*. 2011. № 9. С. 136–143.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

А.І. Ганєва,

вчитель української мови та літератури,
ЗЗСО І-ІІІ ст. Нерубайський НВК «школа-гімназія»
Нерубайської сільської ради
Біляївського району Одеської області

Завдання педагога в тому, щоб підвести дітей до дверей життя, дати ключ і навчити учня користуватися цим інструментом.

В. Сухомлинський

Сучасні заклади освіти покликані забезпечити досягнення таких освітніх результатів, які б відповідали цілям розвитку особистості й сучасним вимогам суспільства. Реформування, яке сьогодні відбувається в загальній середній освіті, відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту», Державних стандартів передбачає реалізацію принципів гуманізації освіти, її демократизації та переорієнтацію процесу навчання на розвиток життєво компетентного учня, який готовий до особистісної життєтворчості та прагне досягнення власного успіху [1].

Компетентнісний підхід, про який сьогодні багато говорять освітяни, має виражену практичну спрямованість, враховує потреби особистості, покликаний здолати прірву між освітою й життям.

Якщо брати до уваги аналіз проблеми компетентнісного підходу в середній освіті України, підходи Міжнародного департаменту стандартів Міжнародної комісії Ради Європи, переконуємося, що створення умов для набуття життєвих компетентностей буде значно сприяти продуктивності та конкурентоздатності на ринку праці; допоможе уникнути безробіття завдяки розвитку кваліфікованої робочої сили; буде сприяти розвитку середовища для інноваційних перетворень; впливатиме на участь у формуванні демократичних засад суспільства; соціальному взаєморозумінню; дотриманню прав людини; підготовці учнів до свідомого вибору професії у майбутньому[2].

Освіта відіграє провідну роль у формуванні життєвої компетентності особистості. Школа має допомогти учням в оволодінні технологіями життєтворчості, створити умови для розкриття потенціалу для самопізнання, самооцінки, самопрограмування, самоактуалізації, саморегуляції, самореалізації, самоконтролю, інтеграції в соціокультурний простір. Підготовка компетентного випускника – головний результат, критерій ефективності освітньої діяльності навчального закладу, його впливу на соціальне життя.

Сучасне реформування української школи стверджує необхідність якісного оновлення змісту освіти, забезпечення безперервного процесу становлення та розвитку гармонійної творчої особистості учня. Школа бере на себе місію створення нового освітнього середовища, де панує атмосфера педагогічної творчості вчителів – однодумців, учнів і батьків.

Нове освітнє середовище передбачає й новий зміст освіти, нові технології навчання й виховання, розвиток інтелектуальних здібностей дітей, щоб вивести кожного школяра на виховання культури творчого мислення. Сьогодні школа має готувати не лише носія знань, а й творчу особистість, яка здатна

використовувати здобуті знання для конкурентоспроможної діяльності у будь-якій сфері суспільного життя, тобто формувати компетентну особистість. Розвиток у школяра самостійності, здатності до самоорганізації, саморозвитку, самовиховання, самоосвіти – це одне з першочергових завдань сучасної освіти [5].

Школа повинна підтримати, захистити дитину, озброїти механізмами, технологіями розробки життєвих стратегій, спрямованих на формування гармонійної компетентної, конкурентоспроможної особистості, яка вміє творчо розв'язувати проблеми, вміє повноцінно жити у новому світі, адекватно реагувати на зміни, постійно самовдосконалюється, намагається змінити на краще своє життя та життя своєї країни, а саме виховати компетентну особистість.

Необхідність формування школою ключових компетентностей відзначена в концептуальній модернізації вітчизняної освіти. Варто сказати, що не існує єдиного узгодженого визначення та переліку ключових компетентностей. Оскільки компетентності – це насамперед замовлення суспільства на підготовку його громадян, такий перелік багато в чому визначається узгодженою позицією соціуму в певній країні або регіоні.

З урахуванням зазначених позицій ключовими освітніми компетентностями, якими мають оволодіти школярі після закінчення кожного з двох циклів – адаптаційного (5-6 класи) і базового предметного навчання (7-9 класи) та над формуванням яких працює педагогічний колектив закладу, є такі:

- 1) вільне володіння державною мовою;
- 2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- 3) математична компетентність;
- 4) компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій;
- 5) екологічна компетентність;
- 6) інформаційно-комунікаційна компетентність;
- 7) навчання впродовж життя;
- 8) громадянські та соціальні компетентності;
- 9) інноваційність;
- 10) культурна компетентність;
- 11) підприємливість і фінансова грамотність[2].

Спільними для всіх компетентностей є такі вміння:

- уміння читати і розуміти прочитане (#читати);
- уміння висловлювати думку усно і письмово (#висловлюватися);

- критичне мислення (#мислити #медіаграмотність);
- здатність логічно обґрунтовувати позицію (#логіка);
- виявляти ініціативу (#ініціатива);
- творити (#творити);
- уміння вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення (#приймати рішення);
- уміння конструктивно керувати емоціями (#емоції);
- застосовувати емоційний інтелект (#емоції);
- здатність співпрацювати в команді (#командна робота) [8].

Саме тому сьогодні постає питання організації навчального процесу з точки зору компетентнісного підходу, а отже, й проблема компетентнісного підходу до управління процесом навчання є надзвичайно актуальною.

Питання щодо вдосконалення системи освіти шляхом упровадження компетентнісного підходу активно розглядається у педагогічній науці. Праці Дж. Равена, А.Л. Андрєєва, І. О. Зимньої, А. В. Хуторського, Г. Селевка, О. І. Пометун, Р. Пастушенка, О. В. Овчарук та інших вітчизняних і закордонних дидактів стали першосовною в розв'язанні окресленої проблеми. Осмислення методологічних засад компетентнісного підходу, досвід його впровадження в освіті представлено в дослідженнях Н. Бібік, Л. Ващенко, І. Єрмакова, І. Зимньої, О. Локшиної, О. Овчарук, Л. Парашенко, О. Пометун, О. Савченко, С. Трубачевої, А. Хуторського та ін. [6].

На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури з окресленої проблеми ми з'ясували, що, незважаючи на активізацію досліджень з різних аспектів компетентнісного підходу, зокрема у сфері загальної середньої школи, на жаль, значно менше уваги приділяється розумінню реалізації компетентнісного підходу в управлінській діяльності навчальним процесом навчальних закладів як важливого чинника модернізації освітньої сфери.

Реалізація компетентнісного підходу в освітньому процесі передбачає дотримання низки дидактичних умов. Перша з них полягає в чіткому усвідомленні учасниками навчального процесу дидактичної специфіки, закладеної в поняття «компетентність» як педагогічної категорії, яка може характеризувати як певний етап в освітньому процесі, так і його кінцевий результат – результат освіти.

Набуття компетенцій відбувається поступово в процесі навчання, рівень компетентності учня на різних етапах навчання буде різним. Таке бачення свідчить про рівневий характер компетентнісного підходу в навчанні, про доцільність визначення певних послідовних рівнів у формуванні компетентності

учнів. Отримання позитивного кінцевого результату в навчанні передбачає періодичний контроль за його досягненням на певних етапах цього процесу[4].

Сьогодні диктує, що суспільству потрібна професійно-компетентна молодь, яка вміє швидко адаптуватися в нестабільних умовах, здатна до ризику, самостійного вибору сфер діяльності, поведінки, орієнтованої на успіх, саморегуляцію. Життєвий успіх особистості – це результат стратегії й тактики, він твориться на основі системи цінностей, мотиваційної сфери та сформованого ідеалу свого майбутнього. Тому сьогодні головне завдання школи – не вчити, а навчати вчитися, підготувати учня до неперервного навчання. А отже, мають змінитися функції не тільки учня, а й учителя. Перший повинен буде разом із засвоєнням відповідних знань розвивати в собі здатність, навички, уміння самостійно їх шукати, тобто оволодівати науковим методом пізнання. Другий же відповідно – допомогти першому навчитися вчитись

Маючи відповідний досвід роботи у даному напрямі, можемо виділити умови, які забезпечують ефективність компетентнісного підходу до навчання української мови та літератури.

1. Велика праця в підготовці до уроку. Знаючий, думаючий, досвідчений педагог не засиджується довго, готуючись до завтрашнього уроку. Він не пише довгих поурочних планів. Учитель готується до хорошого уроку все життя. Його духовне життя — це постійне збагачення інтелекту.

2. Нестандартне вирішення будь-якої проблеми. Щоб відкрити перед учнями «іскорку знань», учителям треба ввібрати «море світла», ні на хвилику не відходячи від «променів вічно сяючого сонця знань, людської мудрості».

3. Повна свобода вибору форм і методів навчання. У самій своїй основі педагогічна праця—творча діяльність, близька до наукового дослідження. Учитель — це вчений, але у своїй особливій лабораторії, де він, усебічно вивчаючи учнів, невпинно творить, щоденно веде пошуки найдосконаліших методів проектування долі і душ людських.

4. Демократизація навчання. Щоб мати доступ у дивний палац, ім'я якому — Дитинство, ми повинні перевтілюватися, ставати якоюсь мірою дитиною. Найкращий учитель для дитини той, хто, духовно спілкуючись з нею, забуває, що він учитель, убачає у своєму учневі друга, однодумця. Чуйний педагог ніколи не забуває, що він сам був дитиною.

5. Розвиток природної обдарованості в дітей. Учителеві треба мати надзвичайно чутливе й відкрите серце, щоб бачити, розуміти, відчувати тисячі найніжніших доторкань до маленьких людей, щоб ці дотики творили людську красу, розвивали інтелектуальні задатки й здібності.

6. Стимул, стимул і ще раз стимул. Чудодійна сила слова виникає з любові педагога, з його глибокої віри в людину. Хай звучить у нашій школі лагідне слово. Торкаймося ласкою дитячого серця.

Сьогодні важливо, щоб школа не просто допомагала формуванню здатності особистості до вирішення життєвих проблем, — необхідно зв'язати дитину з життям, показати їй простір життєвих завдань, щоб кожен школяр набував навичок самостійності. Оволодіння здатністю до життєтворчості, життєвого проектування допоможе вибрати ті завдання, які визначатимуть життєву траєкторію особистості. Тому вчителю української мови та літератури важливо створювати належні умови для повноцінного духовного, фізичного, психологічного розвитку кожної дитини. У центрі уваги — індивідуальні потреби й нахили дитини, які необхідно розвивати, так як вони є основою виховання життєздатної людини [5].

«Життя прекрасне, якщо кипить» - саме цьому сприяє використання новітніх інтерактивних технологій, які допомагають у формуванні життєво важливих компетенцій у школярів[6]. Впровадження інновацій завжди змушують експериментувати, досліджувати. Технологія особистісно-зорієнтованого навчання (ОЗОН), допомагає вчителю та учням творчо, на умовах співпраці визначати компетентнісні пріоритети, цінності. Використання цієї технології сприяє активізації самодіяльності учня, що спрямована на виховання компетентнісних рис. Важливе місце у процесі навчально-виховної діяльності на уроках відведено саме етапу цілевизначення та мотивування. Під час цих етапів учні мають можливість самостійно формувати чіткі цілі та стійку мотивацію.

Ми намагаємося допомогти учням під час цілевизначення відчувати постійний зв'язок уроку із своїм сучасним та майбутнім. Серед подібних цілей ми пропонуємо своїм учням наступні завдання:

- проводити аналогії між зображенням у творі та баченням у реальному житті, передбачувати можливість використання розглянутих ситуацій в особистому житті;
- використати позитив літературного твору для самовдосконалення;
- спроектувати своє майбутнє у відповідності до обставин, в яких перебуває головний герой літературного твору.

Учні, яким важко досягнути певних цілей або ж є сумніви в їх досягненні, даємо таке запитання «Що вам заважає досягти цілей в даний момент?»

Варто застосовувати оптимальні педагогічні технології, які б проектували кінцеві якості особистості (учня), зокрема, це **когнітивні** (пізнавальні):

- вміти відчувати навколишній світ;
- ставити питання, обґрунтовувати своє розуміння питання;
- вступати в змістовний діалог чи дискусію;
- робити висновки;

креативні (творчі):

- виявляти гнучкість розуму, фантазію, натхнення;
- мати свою точку зору;
- виявляти ініціативу, нестандартність, неординарність оргдіяльність;
- ставити мету й забезпечувати її досягнення, програмування дій, самоаналіз і самооцінка;

комунікативні:

– здатність взаємодіяти з іншими суб'єктами й з навколишнім світом[1].

Перевірка ефективності способів мотивації навчальної діяльності – пріоритетний напрям творчого шукання вчених-методистів, вчителів – словесників. Тому спілкуючись зі своїми вихованцями ми прагнемо знайти доцільні прийоми, створити таку навчальну ситуацію, яка спонукатиме школярів до зацікавленої роботи під час аналізу літературного твору та буде спрямована саме на формування компетентнісної орієнтації учнів.

Наприклад, під час вивчення повісті І.Франка «Перехресні стежки» пропонуємо учням класу не лише змалювати перехрестя особистісних, професійних і громадянських якостей головного героя, його ідейних переконань, а й сформувані власну позицію та бачення себе в образі героя в сучасному світі (**соціальна компетентність**). Важливо під час аналізу твору організувати діалог учня з художнім текстом і спонукати до діалогу «учень-учень»(спілкування державною мовою). Під час підбору завдань необхідно, щоб кожне допомагало учням глибоко зрозуміти особистісну значущість порушених письменником проблем, пов'язавши твір з власним життєвим досвідом. Аналіз літературного твору буде цікавим для школяра лише тоді, коли він пробуджує певні асоціації, пов'язані з його світосприйманням, життєвими проблемами, емоційними потребами (**уміння вчитися впродовж життя**). Спонукають до цього такі завдання:

Федько врятував Толю, взяв його провину на себе (оповідання В.Винниченка «Федько-халамидник») – займи позицію «за», «проти», «інше бачення» та обґрунтуй вибір.

Чи можлива дана ситуація в наш час? Чому?

Склади таблицю рис справжнього лідера, керівника (І.Франко «Фарбований лис»).

Зваж на «терезах правосуддя» переваги головних героїв оповідання Є.Гуцала «Олень Август».

Чи добре «бути задоволеним собою»? - дати відповідь, використовуючи метод «відкрита трибуна» (І.Калинець «Хлопчик – фігурка, який задоволений собою»)

Ці завдання орієнтують учня на ідентифікацію себе з літературним персонажем, спонукають до глибокого усвідомлення психології героїв, створення власної інтерпретації моделей їхніх образів.

Ідентифікація себе з літературним персонажем

Формуванню **культурної компетентності** сприяє використання елементів рольової гри під час аналізу літературного твору (Є. Гуцало «Олень Август», І.Франко «Фарбований лис», В.Винниченко «Федько-халамидник»). Саме це допомагає розвивати творчі здібності школярів і спонукає їх глибше усвідомити мистецьке явище. Усне перевтілення учня в героя твору, прогнозування власної поведінки за певних обставин сприяє формуванню здатності сприймати твір не тільки розумом, а й серцем, тобто враховувати такий важливий принцип шкільного аналізу художнього твору, як емоційність.

Формування компетентності «спілкування державною мовою» відбувається на уроках української літератури через використання елементів рольових ігор, створення проблемних ситуацій, які спонукають до дискусії, створюють високий рівень мотивації до навчальної діяльності. Саме з цією метою варто пропонувати учням сформулювати запитання, завдання, пов'язані з вивченим твором, звернені до автора, літературного персонажа, однокласника.

письмі. Аналогічно можна проводити „хвилинки – здоровинки” під час вивчення будови слова, де учні демонструють позначення морфем. На уроках практикували відповіді „хвилькою”, „ланцюжком”, „доріжкою”, під час яких учні вставали, рухалися. Обов’язково використовували здоров’яформуючі та здоров’япропагандуючі тексти для письмових та усних завдань, диктантів, творчих робіт .

Психічному здоров’ю школярів сприяють уроки української літератури. Під час аналізу художнього твору, характеристики образів учні мають змогу не тільки дати психологічну оцінку поведінки героїв, здійснити глибокий аналіз мотивації вчинків, що є проявами внутрішнього світу образу, а використати опрацьований матеріал у власному житті, уникнути можливих помилок, підготуватись, хоча б психологічно, до труднощів. Наприклад, під час аналізу повісті І.Франка „Перехресні стежки” (урок-роздум «Чи потрібен Рафалович Україні?») разом з учнями склали психологічний портрет головного героя, учні створювали модель духовно і морально здорової особистості, порівнювали з героєм, сперечалися чи доводили актуальність такого політика сьогодні.

Аналогічну роботу проводили за романом Панаса Мирного „Хіба ревуть воли, як ясла повні”, «Людина» О.Кобилянської тощо.

Саме на основі цих та подібних творів є можливість виховувати соціально, полікультурно компетентного учня.

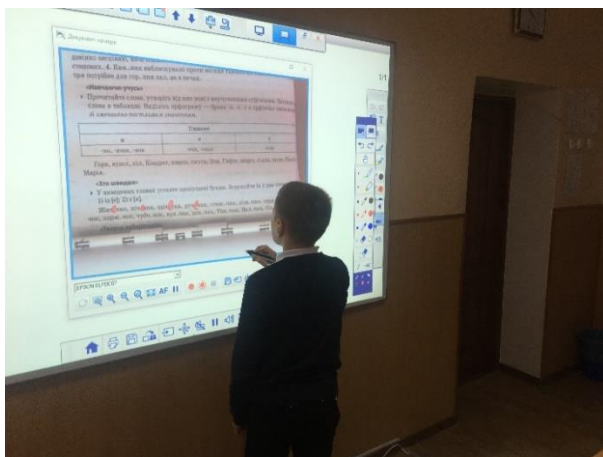
Систематично працювали над стимулюванням розвитку творчої та самостійної діяльності учнів, адже розуміли, що не знання самі по собі, а творче ставлення до них формують культуру учня.

Інтерактивна вправа «Займи позицію»

З метою формування компетентності «уміння вчитися протягом життя» використовували на уроках найрізноманітніші інтерактивні форми та прийоми роботи, які стимулювали творчу та самостійну діяльність учнівської молоді. Зокрема, для формування уміння відстоювати свою думку, позицію проводили

інтерактивні вправи «Займи позицію», «Гаряче крісло», «Коло думок»(доцільно здійснювати це як на уроках мови, так і на уроках літератури).

Інтерактивна вправа «Коло думок»

Цікавою для учнів була така форма роботи як інформаційна хвилинка «Літературні бувальщини».

Приклади інформацій :

Безкорисливий. Ю. Федькович був людиною надзвичайно безкорисливою. Свій рідний дім та господарство в Путилові подарував своєму слугі; гроші, здобуті від продажу батьківського дому, роззичив без віддачі й сам мусив пробувати в бідності на околиці Чернівців. Коли поета поховали, якась удова із плачем пригорнулася до сиріє землі і розказувала всім, що Федькович врятував її з дітьми.

Сила прочуття. Г.Сковорода мав дар прочуття. В 1770 році він прибув у Київ. Його родич Іустин був начальником Китаївської пустині, і філософ поселився у нього, проживши тут три місяці. Несподівано йому захотілося покинути Київ, і, хоч Іустин просив його залишитися, поет настояв на своєму. Пішовши на Поділ, він відчув раптом сильний трупний сморід. Наступного дня покинув Київ. Через два тижні, вже в Охтирці, Сковорода одержав звістку, що в Києві з'явилася морова пошесть і місто зачинено.

Чорні руки - не ганьба. Якось актори російської оперети, які жили на тому ж подвір'ї що й засланець І.Тобілевич, побачили, як письменник ніс вугілля, і почали сміятися з нього, бо руки в нього в сажі. «Краще мати чорні руки, – спокійно відповів кепкувальникам Іван Карпович, – а не чорну душу». Актори засоромились і пішли з балкона.

Приклади пізнавальних завдань до теми "Загальні відомості про мову і мовлення" (формування компетентності «Вільне володіння державною мовою»).

У змісті висловлювання може бути постійна частина (значення) і змінна (смісл). Значення висловлювання - це той зміст, що однаковий для всіх людей.

А смисл – це той особистий зміст, який вкладає у висловлювання мовець, або який сприймає у висловлюванні слухач.

1. Прочитайте і визначте смисл висловлювання службовця зоопарку та смисл того ж висловлювання, сприйнятий хлопцем.

У зоопарку

Службовець зоопарку:

- Хлопче, відійди від тигра!

Хлопець:

- Та я йому нічого не зроблю.

• Який висновок можна зробити на основі даного факту? Чи часто трапляються подібні факти в житті? Які наслідки вони можуть мати?

2. Чи однаково сприйняли зміст висловлювання тьоті Дусі діти та їх мати?

Відповідаючи, користуйтеся термінами значення і смисл?

Гостинність

- Мамо, ми були у тьоті Дусі і дивились телевізор. -А як вона вас зустріла?

- Добре! Ми прийшли якраз вчасно. Тільки ми відчинили двері, а вона й каже: "Тільки вас тут не вистачало!"

• Чи можуть смисл і значення речення ставати протилежними? Яке правило спілкування можна вивести на основі даного факту?

3. Чому одне і те ж висловлювання (один і той же зміст) Пилипко і його батько сприйняли по - різному? Від чого це залежить?

Пилипкова мати виглянула зранку у вікно і вигукнула: "Сніг випав! Та як багато!"

- Ура! - зрадів Пилипко. - На лижах покатаюсь, у сніжки пограю,

А Пилипків батько, який працював двірником, зітхнув: "Доведеться попотіти сьогодні".

Пізнавальні завдання до теми «Фонетика і графіка. Орфоепія і орфографія» (формування компетентності «Навчання впродовж життя»).

1. Для чого люди винайшли письмо? Висловте припущення, чому в давнину деякі народи спочатку використовували малюнкове письмо, але потім від нього відмовились і перейшли до ієрогліфічного, де кожен знак передає ціле слово або його частину.

Щоб правильно відповісти на питання поміркуйте:

а) чи легко писати малюнковим письмом;

б) чи можна за допомогою малюнків передати таку, наприклад, думку: "Бережіть честь змолоду!"

2. Завдяки чому вдається швидко знаходити потрібні слова у словниках, які містять десятки і сотні тисяч слів?
3. У яких словах звуків удвічі більше, ніж букв?
4. Які звуки не мають "власних" букв для позначення на письмі і "позичають" їх в інших звуках?
5. Який звук може позначатися аж п'ятьма буквами?
6. Які пари звуків можуть "ховатися" під однією буквою?
7. Знайдіть у парах слів однакові звуки. Запишіть їх. Щур - чаша, сарай - явір, дзьоб - здоба, джаз - завжди,
8. Прочитайте слова. Який звук стоїть на початку слова - голосний чи приголосний?

Яблуко, яма, їжачок, єнот, Юлія.

9. Чи завжди м'які приголосні позначаються за допомогою ь? Дайте відповідь, проаналізувавши слова. Рать, рік; сіль, тяжко; сіль, рілля; біль, лле.

Формувати дану компетентність, ми вважаємо, можна через залучення школярів до самостійної пошукової діяльності: ознайомлення з новинками преси, літератури через Інтернет, зустрічі з відомими людьми, проведення родинних обговорень певних літературних та мовних тем (створити «Скриньку фразеологізмів», що використовуються у твоїй родині; підібрати ряд ситуацій із періодичної літератури, які можна співставити та проаналізувати разом із твором, створити комп'ютерну презентацію творчості певного письменника). Звичайно, для використання інформаційних технологій варто мати необхідну кількість комп'ютерної техніки, мультимедійну дошку, що значно полегшило б можливість спілкуватись з однолітками через Інтернет з питань мови і літератури, створення під час уроку веб-сторінок тощо.

«Скринька фразеологізмів»

Залучаючи учнів до спільної діяльності, спонукаючи бути їх не лише спостерігачами, а й активними учасниками тих процесів, які лягли в основу викладання предмета, ми готуємо школярів до життя в суспільстві, виховуємо в них здатність до пізнання світу й самого себе, до творчої праці, до взаємодії з іншими людьми.

Принципово важливим є те, що всі ключові компетентності багатофункціональні, надпредметні, передбачають значний інтелектуальний розвиток, спираються на різні пізнавальні процеси.

Орієнтовні теми проєктів, які ми пропонували учням з метою реалізації компетентностей.

Громадянські та соціальні компетентності.

1. «Краса України в її героях. Формування національної гідності, виховання поваги до історії та утвердження історичної пам'яті, любові до національної культури, мови, символіки через романтичні вчинки героїв творів української літератури».

2. «Ми – громадяни України». Висловлення чіткої аргументованої особистісної позиції учня щодо порушеної проблеми через призму героїв творів української літератури.

3. Менталітет українця: позитивне та негативне. Формування почуття національної гідності, поваги, любові до своєї нації та подолання почуття меншовартості на прикладах творів української літератури.

Висновки. Школа XXI століття зумовлює необхідність докорінного переосмислення освітньої парадигми, актуалізації змісту, технологій становлення особистості учня, як суб'єкта й проєктувальника життя, створення проєктно-життєвого простору, спрямованого на розвиток і саморозвиток компетентної, конкурентоспроможної особистості, яка вміє творчо розв'язувати проблеми, прагне змінити на краще своє життя й життя своєї країни. Школа має захистити й підтримати дитину, виробити в неї життєздатність, озброїти механізмами й технологіями розробки життєвих стратегій та проєктів. Місія школи спрямована на оволодіння кожною молодою людиною ключовими компетенціями, як важливим результатом якості навчально-виховного процесу [7].

Навчання і виховання лише тоді мають реальну силу, коли вони ґрунтуються на вірі в дитину. Кожна дитина приходить до школи зі своїми інтересами, поглядами, проблемами, індивідуальними здібностями. І тільки від учителя та педколективу залежить, чи зможуть вони максимально розкрити потенційні можливості дитини, стимулювати її до особистісно-розвивальної

творчості. А в основу своєї роботи вчитель має покласти любов і повагу до дитини, опору на її сили, внутрішній потенціал.

Справжній вчитель не той, хто розкриває учневі таємниці буття вказуючи йому прямий шлях до храму науки, а той хто своєю мудрістю запалює сонце над головою дитини, викреслюючи іскру допитливості, спонукаючи самостійно відшукати ключ до знань.

Творчий учитель мусить пам'ятати, що навчально-виховні технології мають відповідати викликам часу, орієнтуватися на прогресивні педагогічні досягнення, ідеї, культурні проблеми людства, нації, формувати в дітей основи моральності, духовної культури; сприяти реалізації парадигми сучасного навчання й виховання, творчій самореалізації всіх учасників навчально-виховного процесу.

Робимо висновок, що учитель має спрямувати свої зусилля на створення якісного освітнього середовища для навчання і виховання обдарованих дітей, використання сучасних педагогічних, інформаційних технологій з урахуванням індивідуальних здібностей дитини, оволодіння новітніми технологіями навчання й виховання на основі здійснення моніторингу своєї діяльності, запровадження ефективного педагогічного досвіду, залучення школярів до активної громадської роботи на основі їх здібностей і потреб у самовираженні, залучення до співпраці батьків, працівників ВНЗ. Учитель має бути не транслятором інформації, а організатором спрямованої на розв'язання навчальних завдань діяльності учнів. «Як би активно не прагнув учитель викладати свій предмет, якщо при цьому він не забезпечив активну діяльність учнів, її мотивацію й організацію, процес навчання фактично не функціонує в зв'язку з відсутністю дидактичної взаємодії між носієм інформації (учителем) та її споживачем (учнем)» [8].

Отже, закономірною є зміна акцентів і в учнівській діяльності — вона має бути активною, передбачати самостійну та самоосвітню роботу. «Чим різноманітнішою є навчальна діяльність, тим більшою розвивальною функцією наповнюється учіння». Тільки за таких умов можна досягти компетентності учнів як інтегрованого результату навчання.

Під поняттям «компетентнісний підхід» розуміється спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості. Результатом такого процесу має бути формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості. Така характеристика має сформуватися в процесі навчання і містить знання, уміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості[9].

Отже, компетентнісний підхід у навчанні вчителів-словесників, так як й інших учителів-предметників – це сукупність компетентностей, якими повинен оперувати вчитель-предметник, спрямовуючи свою діяльність на розвиток особистості учня.

Розбудова системи національної освіти в напрямку входження до європейського та світового освітнього просторів передбачає формування соціально активної, високо інтелектуальної та національно свідомої особистості, саме це, як бачимо із вищесказаного, в основі викладання уроків української мови та літератури. На основі пізнавальних текстів, літературних творів та іншого матеріалу учитель-словесник має можливість формувати ключові компетентності [8].

Як результат, має бути створена система роботи, що забезпечує формування творчої особистості на основі використання інноваційних форм інтелектуально-пізнавальної діяльності, при цьому значно підвищується компетентність педагогів, зростає рівень якості навчання школярів, їхня громадська активність. Збільшується кількість учнів, що беруть участь у творчих конкурсах, науково-дослідницькій роботі. Здобутки й успіхи педагогічного та учнівського колективу можуть бути тільки завдяки злагодженій, цілеспрямованій, осмисленій і систематичній взаємодії всіх складових освітнього середовища. Поєднання нових, прогресивних шляхів розвитку школи та модернізації управління нею, інноваційних технологій навчання й виховання з традиційними, перевіреними часом прийомами і методами організації навчально-виховного процесу в закладі дали можливість створити умови для розвитку й самореалізації кожної особистості.

Література

1. Авдеева Н. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования // *Педагогика*. 2003. №5. С.34–39.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011>.
3. Бойко А.Е. Модернізація навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах у контексті реалізації компетентнісного підходу // *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2010. № 5(7). С.12.
4. Борзенкова Т. Навчаючи інших, навчаюся сама // *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2003. № 3. С. 80–84.
5. Енциклопедія освіти / Гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

6.Заблоцька О. С. Компетентнісний підхід як освітня інновація: порівняльний аналіз // *Вісник Житомирського державного університету*. Випуск 40. Серія: Педагогічні науки. 2008. С. 63–68.

7. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: «К.І.С.», 2004. 112 с.

8. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. Київ: Вид-во А.С.К., 2004. 112 с.

9. Рудь М. Компетентнісний підхід в освіті // *Вісник Львів. ун-ту*. Серія: Педагогіка, 2006. Вип. 21. Ч. 1. С. 73–82.

10. Хуторской А. В. Ключевые компетенции: технология конструирования // *Народное образование*. 2003. № 5. С.14.

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: ВИМОГИ НУШ

Л.Г.Дундук,

вчитель початкових класів,

ЗЗСО І-ІІІ ст. Нерубайський НВК «школа-гімназія»

Нерубайської сільської ради

Біляївського району Одеської області

Сучасна освіта робить акцент на творчому розвитку особистості. Кожна цивілізована країна дбає про творчий потенціал суспільства загалом і кожної людини зокрема. Посилюється увага до розвитку творчих здібностей особистості, надання їй можливості виявити їх. Тому актуальним на сьогодні є формування ключових компетентностей учнів, до яких відносяться:

- вільне володіння державною мовою;
- спілкування іноземними мовами;
- математична грамотність;
- компетентності в природничих науках і технологіях;
- інноваційність;
- інформаційно-цифрова компетентність;
- уміння навчатися впродовж життя;
- підприємливість та фінансова грамотність;
- загальнокультурна грамотність;